

1837**ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW**

z dnia 18 grudnia 2001 r.

w sprawie warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej.

Na podstawie art. 42 ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz. U. Nr 123, poz. 1353 i Nr 154, poz. 1800) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

1) warunki i sposoby użycia środków przymusu bezpośredniego przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej przy wykonywaniu zadań ustawowych,

2) sposób dokumentowania użycia tych środków.

§ 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o „ustawie”, rozumie się przez to ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

§ 3. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego może mieć miejsce wobec osób, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy, uniemożliwiających wykony-

wanie czynności służbowych, określonych w art. 17 ust. 1 ustawy.

§ 4. 1. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego może nastąpić po uprzednim wezwaniu do podporządkowania się rozkazom lub poleceniom wydawanym na podstawie prawa przez Żandarmerię Wojskową i bezskutecznym uprzedzeniu o zastosowaniu tych środków, w razie niepodporządkowania się tym rozkazom lub poleceniom.

2. Można odstąpić od wymogów określonych w ust. 1, jeżeli zwtoka:

- 1) w zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, wolności obywateli albo uszkodzeniem mienia,
- 2) uniemożliwiłaby ujęcie osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej albo umożliwiłaby ucieczkę takiej osoby.

§ 5. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego powinno nastąpić w taki sposób, aby osiągnięcie podporządkowania się rozkazom lub poleceniom wydanym na podstawie prawa przez Żandarmerię Wojskową powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość u osoby, wobec której środki te zostały zastosowane.

§ 6. Jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się rozkazom lub poleceniom, wydanym na podstawie prawa przez Żandarmerię Wojskową, można zastosować jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego.

§ 7. Jeżeli osoba, wobec której zostały zastosowane środki przymusu bezpośredniego, podporządkowała się rozkazom lub poleceniom wydanym na podstawie prawa przez Żandarmerię Wojskową, odstępuje się od stosowania tych środków.

§ 8. Żołnierze Żandarmerii Wojskowej są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego, w szczególności w celu:

- 1) ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia albo poszukiwanej, a także udaremnienia ucieczki takiej osoby,
- 2) odparcia zamachu na życie lub zdrowie ludzkie,
- 3) odparcia zamachu na mienie,
- 4) zapewnienia przestrzegania dyscypliny wojskowej,
- 5) ochrony porządku publicznego na terenach i w obiektach jednostek wojskowych,
- 6) umożliwienia realizacji czynności, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 9, 10 i 14 ustawy.

§ 9. Żołnierze Żandarmerii Wojskowej mogą stosować wyłącznie te środki przymusu bezpośredniego, które zostały im służbowo przydzielone na wyposażenie indywidualne lub wyposażenie służby, w składzie której wykonują odpowiednie czynności służbowe.

§ 10. Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje, że nie ukończyły 13 lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, można stosować wyłącznie chwytły obezwładniające.

§ 11. 1. Siłę fizyczną można stosować w celu obezwładnienia osoby, odparcia czynnej napaści albo zmuszenia do wykonania rozkazu lub polecenia wydanego na podstawie prawa przez Żandarmerię Wojskową.

2. Stosując siłę fizyczną, nie wolno zadawać uderzeń, chyba że działa się w:

- 1) obronie koniecznej,
- 2) celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie ludzkie albo na mienie,
- 3) celu ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej albo udaremnienia jej ucieczki.

§ 12. 1. Kajdanki można stosować wobec osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej i zatrzymanej, a także doprowadzanej i konwojowanej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki albo dokonania przez nią czynnej napaści lub stawiania czynnego oporu, albo też jeżeli zachowuje się ona agresywnie.

2. Kajdanki stosuje się także na polecenie sądu lub prokuratora wojskowego.

3. Kajdanek nie stosuje się wobec osób, których wygląd wskazuje na wiek poniżej 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 16 lat podejrzanych o popełnienie przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu.

4. Kajdanki zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby, wobec której je zastosowano, do uniemożliwiających ucieczkę pomieszczeń służbowych Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, Policji, aresztu lub zakładu karnego albo na przesłuchanie przez prokuratora lub na salę rozpraw, chyba że prokurator lub sąd zarządzi inaczej.

5. Kajdanki zakłada się na ręce z przodu, a osobie zachowującej się agresywnie — na ręce z tyłu tak, aby nie tamowały obiegu krwi.

§ 13. 1. Pałkę wielofunkcyjną można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Zabrania się:

- 1) zadawania uderzeń i pchnięć pałką wielofunkcyjną w głowę, szyję, brzuch i nieumięśnione oraz szczególnie wrażliwe części ciała,
- 2) stosowania na części ciała, o których mowa w pkt 1, blokad i zakładania dźwigni,
- 3) zadawania uderzeń rękojęścią pałki wielofunkcyjnej.

3. Wolno zadawać uderzenia i pchnięcia pałką wielofunkcyjną we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie i zdrowie własne lub innej osoby.

4. Nie wolno stosować pałki wielofunkcyjnej wobec osoby:

- 1) stawiającej bierny opór, chyba że uprzednie zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne,
- 2) której zastosowano kajdanki, prowadnice, kaftan bezpieczeństwa albo pas lub siatkę obezwładniającą,
- 3) przebywającej w pomieszczeniach służbowych Żandarmerii Wojskowej, Policji, służby garnizonowej, służby wewnętrznej jednostki wojskowej, prokuratury lub sądu.

§ 14. 1. Paralizator elektryczny można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu środka, o którym mowa w ust. 1, należy zachować ostrożność, uwzględniając jego właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia ludzkiego.

§ 15. 1. Wodne środki obezwładniające można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego lub biernego oporu,
- 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu wodnych środków obezwładniających ma zastosowanie odpowiednio przepis § 14 ust. 2.

3. Rozkaz zastosowania wodnych środków obezwładniających wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej lub komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej.

§ 16. 1. Chemiczne środki obezwładniające mogą być stosowane w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego lub biernego oporu,
- 3) pościgu za osobą uzbrojoną lub używającą innego niebezpiecznego narzędzia, podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej,
- 5) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu chemicznych środków obezwładniających ma zastosowanie odpowiednio przepis § 14 ust. 2.

3. Polecenie zastosowania chemicznych środków obezwładniających, z wyjątkiem ręcznych miotaczy gazowych, wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej lub komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej.

§ 17. Technicznymi środkami obezwładniającymi są: prowadnice, kaftany bezpieczeństwa, pasy i siatki obezwładniające.

§ 18. 1. Prowadnice można stosować wobec osoby, co do której zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki.

2. Jeden z uchwytów prowadnicy zakłada się na rękę osoby prowadzonej, a drugi uchwyt żołnierz Żandarmerii Wojskowej zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręku.

3. Prowadnice stosuje się na zasadach określonych w § 12 ust. 2—4.

§ 19. 1. Kaftan bezpieczeństwa oraz pasy i siatka obezwładniająca mogą być stosowane wobec osoby, która swoim zachowaniem stwarza bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby, a także mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

2. Siatkę obezwładniającą można stosować także:

- 1) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 2) w celu udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzonej lub konwojowanej.

3. Zastosowanie kaftana bezpieczeństwa oraz pasów i siatki obezwładniającej następuje na rozkaz komendanta lub oficera dyżurnego jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej.

4. Jeżeli czas stosowania kaftana bezpieczeństwa wynosi więcej niż dwie godziny, nie rzadziej niż co godzinę luzuje się taśmy rękawów kaftana w celu umożliwienia prawidłowego obiegu krwi.

5. Odstępuje się od stosowania kaftana bezpieczeństwa, jeżeli lekarz po zbadaniu osoby, wobec której go zastosowano, tego zażąda.

§ 20. 1. Kolczatka drogowa i inne urządzenia techniczne umożliwiające zatrzymanie pojazdu, o których mowa w art. 42 ust. 2 ustawy, mogą być stosowane do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału:

- 1) gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa albo przewożenia przez nią tym pojazdem osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub
- 2) gdy jej zachowanie wskazuje, że jest w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka.

2. Kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

3. Zastosowanie kolczatki drogowej i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu następuje na rozkaz komendanta lub oficera dyżurnego jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej i w porozumieniu z Policją.

4. Zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu należy poprzedzić:

- 1) sygnałem zatrzymania podanym przez żołnierza Żandarmerii Wojskowej w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu,
- 2) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach w odległości nie mniejszej niż 100 m od kolczatki lub innej przeszkody, w czasie zbliżania się zatrzymywanego pojazdu.

5. Użycie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu może być poprzedzone próbą zablokowania drogi zatrzymywanemu kierowcy oznakowanym pojazdem Żandarmerii Wojskowej.

6. W przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem Żandarmerii Wojskowej, można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego, o którym mowa w ust. 4 pkt 2.

§ 21. 1. Pies służbowy może być wykorzystany w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 4) udaremnienia ucieczki osoby zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej.

2. Pies służbowy powinien mieć nałożony kagańiec. Nie dotyczy to psa służbowego specjalnie wytresowanego do działania bez kagańca.

3. Pies służbowy niewytresowany do działania bez kagańca może być wykorzystany bez kagańca tylko do odpierania czynnej napaści albo gdy jest używany do czynności służbowych podejmowanych wobec osób, o których mowa w art. 43 ust. 1 pkt 6 lub 7 ustawy.

§ 22. 1. Broń gazowa i ręczne miotacze gazu mogą być stosowane w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) pościgu za osobą uzbrojoną lub używającą innego niebezpiecznego narzędzia, podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,

4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej,

5) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu środków, o których mowa w ust. 1, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, w tym osób trzecich.

§ 23. 1. Pociski niepenetracyjne mogą być wyłączone pociskami gumowymi miotanymi z broni palnej gładkolufowej albo broni alarmowej lub sygnałowej.

2. Pociski niepenetracyjne można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) odpierania gwałtownego zamachu na mienie,
- 3) odpierania bezpośredniego bezprawnego zamachu przeciwko życiu lub zdrowiu ludzkiemu albo w pościgu za sprawcą takiego zamachu,
- 4) zbiorowego zakłócenia porządku publicznego.

3. Pociski niepenetracyjne mogą być stosowane w budynkach w przypadkach, o których mowa w ust. 2 pkt 1—3.

4. Pociski niepenetracyjne stosuje się:

- 1) oddając strzał ostrzegawczy (salwę ostrzegawczą) w górę,
- 2) celując w dolną część ciała, do wysokości pasa osoby.

5. Polecenie zastosowania pocisków niepenetracyjnych wydają: Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, komendanci oddziałów Żandarmerii Wojskowej lub osoby przez nich upoważnione.

§ 24. 1. Jeżeli wskutek zastosowania środka przymusu bezpośredniego nastąpiło zranienie osoby, żołnierz Żandarmerii Wojskowej jest obowiązany natychmiast udzielić tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnić pomoc lekarską.

2. Pomoc lekarską zapewnia się zawsze kobiecie ciężarnej, wobec której użyto środka przymusu.

§ 25. 1. Jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, żołnierz Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie:

- 1) o ile to możliwe:
 - a) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody oraz nie dopuszcza osób postronnych,
 - b) podejmuje inne czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów zdarzenia,
 - c) podejmuje działania zmierzające do ustalenia świadków zdarzenia,

2) melduje o zdarzeniu oficerowi dyżurnemu jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, oficer dyżurny jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej podejmuje niezbędne dalsze czynności zabezpieczające ślady i dowody przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem.

§ 26. 1. Zastosowanie środka przymusu bezpośredniego żołnierz Żandarmerii Wojskowej dokumentuje w książce dowódcy patrolu, nakazie konwojowania albo meldunku o doprowadzeniu zatrzymanego oraz w pisemnym meldunku składanym przełożonemu.

2. Pisemny meldunek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:

- 1) stopień wojskowy, imię i nazwisko żołnierza oraz nazwę jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej,
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego,
- 4) szczegółowe powody i rodzaj zastosowanego środka przymusu bezpośredniego,
- 5) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego,
- 6) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego,
- 7) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 4 i 25,

8) inne ważne okoliczności zdarzenia,

9) dane ustalonych świadków zdarzenia,

10) podpis żołnierza sporządzającego meldunek.

3. Jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie zawiadamia właściwego miejscowo prokuratora wojskowego.

4. O każdym przypadku użycia środka przymusu bezpośredniego składa się meldunek w systemie służb dyżurnych.

5. Każdorazowo komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej wyjaśnia zasadność zastosowania środka przymusu bezpośredniego, a o wynikach wyjaśnień pisemnie melduje przełożonemu.

§ 27. W zakresie uregulowanym w rozporządzeniu traci moc rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1995 r. w sprawie szczegółowych przypadków oraz warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego, a także szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych (Dz. U. z 1996 r. Nr 5, poz. 35).

§ 28. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2002 r.

Prezes Rady Ministrów: *L. Miller*